

Настенко М.М.,
к.е.н., доцент кафедри організації обліку та звітності ВНАУ
Півторак Ю.О.,
студент ВНАУ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

***Анотація:** Інтеграція вітчизняної банківської системи на міжнародну практику ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності зумовила необхідність в дослідженні специфіки валютних операцій, які, в свою чергу, характеризуються ризикованістю та складністю проведення. При цьому валютні операції банків займають значну частину в діяльності вітчизняного банківського сектору. У міжнародній практиці досі не існує єдиної універсальної схеми обліку валютних операцій, і зарубіжні країни використовують різні методи відображення операцій з іноземною валютою.*

У даній науковій статті розкрито сутність банківських валютних операцій, проаналізовано чинну методику їх обліку та запропоновано методичні підходи, направлені на підвищення якості бухгалтерського обліку для потреб подальшого ефективного управління.

***Ключові слова:** Комерційні банки, валютні операції, бухгалтерський облік валютних операцій, курсові різниці.*

Вступ: В сучасному економічному просторі запорукою прибутковості банківського сектора будь-якої країни є надання повного спектра фінансових послуг, включаючи валютні операції. Дані операції є новими для вітчизняної банківської системи в порівнянні з банківськими системами розвинутих країн світу. Значне зростання валютних операцій в діяльності банків та одночасна присутність широкого спектра валютних ризиків вимагає детального дослідження економічного змісту, процедури проведення та обліку даних операцій.

Аналіз останніх досліджень: Проблематику обліку валютних операцій досліджувала досить значна кількість зарубіжних вчених, а саме: В.Беті, Ж.Вігуру, П.Касон, Дж.Маккензі, Д.Малет, Ю.С.Масленченков, В.К.Нємчінов, К.Г.Парфьонов, М.Піраєр, А.Прост, З.Г.Шірінська, та вітчизняні науковці, серед яких: І.В.Жиглей, Л.І.Жидєєва, Н.Б.Литвин, А.В.Максименко, О.І.Степаненко, А.С.Гальчинський, О.В.Дзюблюк, А.О.Єпіфанов і ін.

Поряд з цим дане питання і донині залишається відкритим і потребує більш зосередженої уваги науковців на вирішенні основних проблем обліку

валютних операцій комерційних банків.

Метою дослідження є вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення бухгалтерського обліку валютних операцій комерційних банків України.

Виклад основного матеріалу: Динамічний процес розвитку зовнішньоекономічної діяльності комерційних банків України вимагає теоретичного обґрунтування економічного змісту категорії "валютні операції".

У вітчизняній та зарубіжній спеціальній економічній літературі відсутній однозначний підхід щодо трактування даного поняття.

Основним нормативним документом, що регламентує порядок обігу, регулювання та контролю валютних цінностей на Україні є Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19 лютого 1993 р. № 15 – 93.

Відповідно до п. 2 ст. 1 Декрету КМУ, "валютні операції" це:

- операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України;
- операції пов'язані з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності;
- операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей [2].

Валютні операції - це операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, включаючи операції з використання валютних цінностей у міжнародному обігу як засобу платежу, а також операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію країни та за її межі валютних цінностей [3].

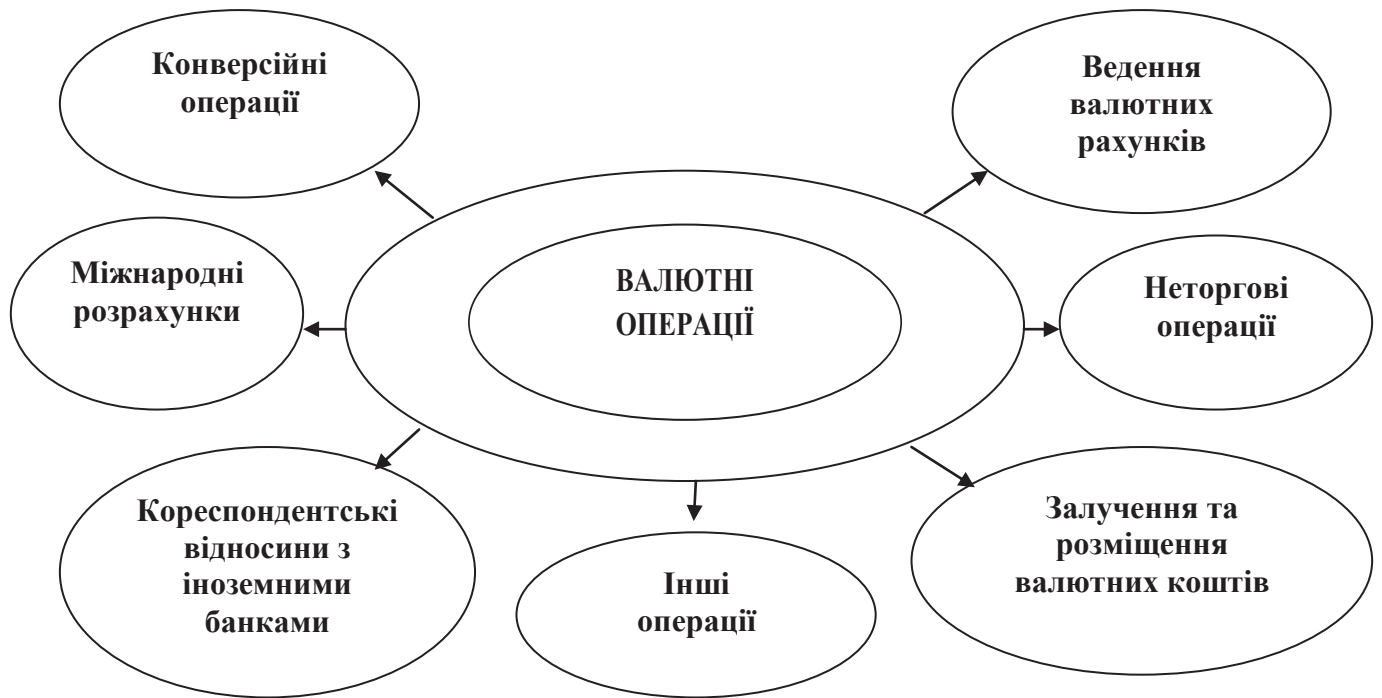

Рис. 1. Класифікація валютних операцій

Вибір методу обліку валютних операцій здійснюється країною самостійно, залежно від історичного розвитку, традицій, рівня розвитку науки й економіки та умов господарювання. Так, наприклад, у країнах з високим рівнем інфляції практикується оцінювання валютних коштів за поточним курсом.

Чинний план бухгалтерського обліку комерційних банків дає можливість повною мірою відобразити розрахунки в іноземній валюті й реально оцінити валютні активи та пасиви банку.

Операції з іноземною валютою за балансовими рахунками відображаються за такими курсами:

а) за офіційним валютним курсом на дату валютування відображається іноземна валюта в подвійній оцінці – за номіналом та в гривневому еквіваленті (доходи та витрати, що нараховані, отримані або сплачені в іноземній валюті; усі зарахування та списання з кореспондентського рахунка, у тому числі внесок в іноземній валюті до статутного капіталу, куплена-продана іноземна валюта тощо);

б) за ринковим курсом гривні в разі купівлі-продажу іноземної валюти за гривні;

в) за офіційним валютним курсом гривні на дату нарахування, отримання і сплати доходів та витрат в іноземній валюті. У разі здійснення виправних проведення за рахунками доходів і витрат сума в гривнях за проведенням сторно має дорівнювати сумі в гривнях за помилковим проведенням

г) за офіційним валютним курсом на дату укладення установчого договору в разі внеску в іноземній валюті до статутного капіталу гривні відображаються за рахунком 3630 «Внески за незареєстрованим статутним капіталом». Різниця, що виникає при оцінці внеску за офіційним валютним курсом на дату внесення коштів в іноземній валюті та оцінці внеску за офіційним валютним курсом на дату укладення установчого договору у процесі формування статутного капіталу з участю іноземних інвесторів (а в разі збільшення статутного капіталу банку – на дату прийняття рішення про збільшення статутного капіталу), відображається за рахунком 6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами».

г) за офіційним валютним курсом на дату сплати авансу (попередньої оплати) гривні відображаються в разі придбання за іноземну валюту немонетарних активів (запасів, основних засобів, нематеріальних активів тощо) та отримання робіт і послуг [1].

Поряд з тим, що облікова банківська система характеризується своєю потужністю та високою якістю, в процесі формування інформації про валютні операції існують облікові прогалини, які полягають в наступному:

1. В чинному Плані рахунків передбачені спільні рахунки для обліку доходів і витрат, одержаних як від валютних операцій, так і від операцій, проведених у національній валюті. Вважаємо за необхідне внести зміни до Плану рахунків і розмежувати синтетичний облік вказаних операцій.

2. Для потреб облікового відображення курсових різниць та реалізованого, чи нереалізованого фінансового результату в ході проведення валютних операцій в чинній обліковій практиці вітчизняних банків задіюється

лише один рахунок № 6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами» [4]. Вважаємо дану ситуацію докорінно невірною, так як для обліку курсових різниць, які виникають в результаті переоцінювання активів/пасивів внаслідок коливання валютних курсів, варто передбачити окремі синтетичні рахунки. Окрім того, для забезпечення процесу достовірного визначення фінансового результату від торгівлі валютою і банківськими металами вважаємо за необхідне передбачити в Плані рахунків два синтетичних рахунки: «Позитивний результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами» - рахунок № 6204 та «Негативний результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами» - рахунок 7 класу Плану рахунків.

3. Через потужну деталізацію та складність облікових записів в комерційних банках України виникає факт перевантаження облікового процесу, як в цілому, так і зокрема валютних операцій банків. Даний нюанс прослідковується в ході відображення в обліку власних банківських валютних операцій в процесі використання так званих технічних рахунків для обліку валютної позиції банку (рахунки 3800 та 3801). Використання даних рахунків є необхідним при обліку відкритої валютної позиції банку, що дає змогу проаналізувати в подальшому її структуру та характер. Якщо ж валютна позиція закрита, тобто сальдо за рахунками 3800 і 3801 дорівнює нулю, то облікові записи за даними рахунками вважаємо недоречними і обтяжливими для облікової системи в цілому.

Серед валютних операцій, безумовно, є ті, які відображаються на позабалансових рахунках. До них належать:

а) вимоги та зобов'язання банку, які можуть виникнути в майбутні періоди та за якими банк зазнає ризику;

б) документи й цінності. Усі угоди, за якими в банку виникають вимоги або зобов'язання, відображаються у балансі за датою операції. Операції, за якими дата операції не збігається з датою розрахунку, впливають на розмір позабалансової валютної позиції. Для обліку таких операцій використовується

технічний рахунок 9920 «Позабалансова позиція банку за іноземною валютою та банківськими металами». У разі відображення обмінних операцій за позабалансовими рахунками слід використовувати позабалансовий рахунок 9920, а в разі відображення інших операцій слід використовувати контррахунки груп 990, 991.

Висновки та пропозиції:

Специфічність банківських валютних операцій визначається низкою їх класифікаційних ознак, затребуваністю в сучасному економічному середовищі, своєю визначальністю та, безпосередньо, підвищеною ризикованістю їх проведення. Виконання зазначених операцій, безумовно, направлене на одержання прибутків, тому даний процес має базуватися на чітких та ґрунтовних аналітичних дослідженнях. В умовах відсутності достовірної та оперативної облікової інформації такий аналіз та подальші ефективні управлінські рішення – неможливі. Іншими словами, процедура прийняття управлінських рішень має базуватися на якісній інформації, сформованій в межах системи бухгалтерського обліку комерційних банків України. Дана умова може бути реалізована лише в результаті зосередженої конгруентної уваги науковців та практиків в даній сфері діяльності та досягненні спільних точок зору у вирішенні виявлених проблем. Вважаємо, що наведені в даній статті пропозиції стосовно вдосконалення облікового процесу валютних операцій банку дозволить усунути існуючі облікові недоліки таких операцій та сформувати необхідну інформаційну базу для ефективного регулювання валютно-банківських відносин.

Список використаних джерел:

1. Левицька С. О. Облік і аудит операцій в іноземній валюті : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 “ Бухгалтерський облік, аналіз та аудит ” / С. О. Левицька. – Тернопіль, 2000. – 20с.

2. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : [Електронний ресурс] / Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. № 15-93. – Режим доступу до журн. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4205-17>

3. Гальчинський А. С. Сучасна валютна система / А. С. Гальчинський. – К. : LIBRA, 1993. – 96 с.

4. Про затвердження Положення про порядок надання банкам і філіям іноземних банків генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій : [Електронний ресурс] / Постанова Правління Національного банку України від 15 серпня 2011 року № 281 – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=81643>

5. Про банки і банківську діяльність : [Електронний ресурс] / Закон України від 07.12.2000р. № 2121-III – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

6. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України : [Електронний ресурс] / Постанова Правління Національного банку України від 9 вересня 2009 року № 538 – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE17061.

***Аннотація:** Интеграция отечественной банковской системы на международную практику ведения бухгалтерского учета и формирования финансовой отчетности обусловила необходимость в исследовании специфики валютных операций, которые, в свою очередь, характеризуются рискованностью и сложностью проведения. При этом валютные операции банков занимают значительную долю в деятельности отечественного банковского сектора. В международной практике до сих пор не существует единой универсальной схемы учета валютных операций, и зарубежные страны используют различные методы отражения операций с иностранной валютой.*

В данной научной статье раскрыта сущность банковских валютных операций, проанализированы действующую методику их учета и предложены методические подходы, направленные на повышение качества бухгалтерского учета для нужд дальнейшего эффективного управления.

***Ключевые слова:** Коммерческие банки, валютные операции, бухгалтерский учет валютных операций, курсовые разницы.*

***Abstract:** The integration of the domestic banking system on the international practice of accounting and financial reporting resulted in the formation of necessity in the study of specific foreign currency transactions, which, in turn, characterized riskiness and complexity of*

implementation. This foreign exchange transactions of banks occupy a significant part in the activities of the domestic banking sector. In international practice, there is still no single universal scheme accounting currency transactions and foreign countries use different methods for displaying foreign exchange operations.

In this scientific article essence bank foreign exchange transactions, analyzes the current method of accounting and methodical approaches aimed at improving the quality of accounting needs for further effective management.

Keywords: *Commercial banks, foreign exchange, accounting, foreign exchange, exchange rate differences.*

УДК 332.055::338.45:664/675:338.436.33(477.64)

Почерніна Н.В.,
к.е.н., доцент,

Таврійський державний агротехнологічний університет

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ АПК ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. *Охарактеризована структура переробної галузі АПК регіону, проаналізована динаміка обсягів виробництва основних видів продукції за останні 5 років, виявлені основні проблеми розвитку галузі.*

Ключові слова: *агропромисловий комплекс, переробна промисловість, харчова промисловість.*

Постановка проблеми. Переробна промисловість посідає провідну роль у структурі агропромислового комплексу України і розвивається у тісному взаємозв'язку з центральною його ланкою – сільським господарством. Споживаючи понад 50 % продукції сільського господарства, вона, в свою чергу, значною мірою забезпечує тваринництво кормовими ресурсами за рахунок вторинних відходів виробництва і вироблених кормових продуктів [1].

Переробна галузь АПК створює також умови для розвитку зовнішньої торгівлі, адже понад 56 % експорту продукції агропромислового комплексу України — це якісна продукція харчової та переробної промисловості [2].

Запорізький регіон має досить потужний АПК і розвиток його переробної галузі є важливим елементом реалізації Стратегії регіонального розвитку на період до 2015 роки [5].